

Lekker Lesbisch Lezen II – een 2-delige verkenning door Gianna Mula

Deel twee.

In de tweede helft van de 20e eeuw begonnen de omstandigheden voor lesbiennes in veel westerse landen meer en meer te veranderen. De meest invloedrijke historische en sociale gebeurtenissen waren de seksuele bevrijding, de homoseksuele bevrijdingsbewegingen, de tweede feministische golf en het geleidelijke verdwijnen van de christelijke seksuele moraal die elk aspect van het dagelijks leven had beïnvloed.

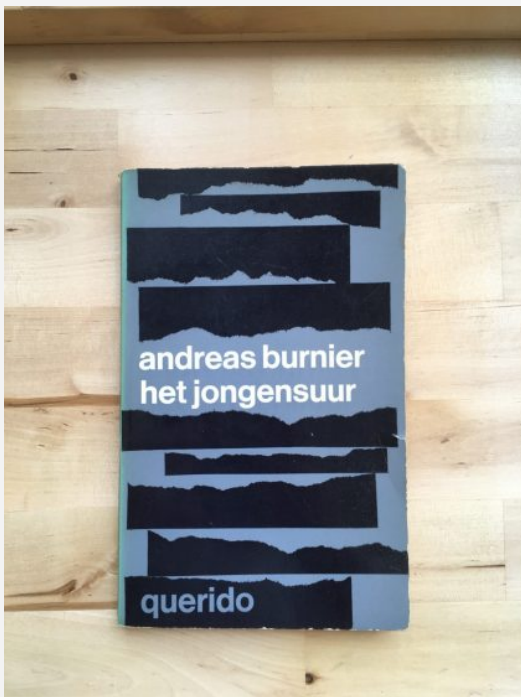
Lesbische literatuur weerspiegelt deze veranderingen. Steeds meer lesbische of biseksuele auteurs praten openlijk over hun seksualiteit in hun boeken en geven zich zo langzaam bloot aan de publieke opinie.

Sinds de jaren zeventig zijn er vrouwenboekhandels en documentatiecentra geopend. Nieuwe boeken, geschreven door vrouwen en gericht aan vrouwen, vaak met een lesbisch thema, zijn te vinden op de planken van feministische boekhandels, waardoor een duidelijker geïdentificeerd lesbisch lezerspubliek ontstaat.

Nieuwe feministische en lesbische uitgeverijen specialiseren zich in het vertalen van internationale teksten en maken ruimte voor nieuwe Nederlandse vrouwelijke auteurs.

Eindelijk hebben lesbische lezers en schrijvers uitgeverijen die zich aan hen wijden, boekhandels waar zij de nieuwste romans kunnen kopen en waar zij klassiekers met een lesbisch thema kunnen herontdekken!

Er zijn heel veel teksten uit deze tijd die je zou kunnen bespreken, maar ik zal me concentreren op een paar boeken en auteurs die een grote impact hadden op het moment van publicatie en die nu nog steeds geliefd zijn.

In de jaren vijftig en begin jaren zestig bleven de thema's en protagonisten van de vrouwenliefde het oude patroon volgen dat in het eerste deel van dit essay is beschreven: romances tussen vrouwen liepen slecht af en de lesbienne was veroordeeld tot een eenzaam en geheimzinnig leven.

Vanaf het midden van de jaren zestig zorgden de boeken van **Andreas Burnier** voor een frisse wind in de Nederlandse lesbische literatuur. In ***Een tevreden lach* (1965)** en ***Het jongensuur* (1969)** wordt het lesbisch verlangen eindelijk op een ironische en open manier verteld. Bovendien staan de hoofdpersonen van deze verhalen zichzelf toe openlijk kritiek te leveren op genderstereotypen, en vrijheid en onafhankelijkheid voor vrouwen op te eisen. In deze boeken is homoseksualiteit niet langer een probleem voor de hoofdpersonen, het probleem is de houding van de maatschappij

tegenover hen als vrouwen en lesbiennes. Dit zijn gedenkwaardige verschuivingen in perspectief!

De radicale feministische beweging in de VS exporteert een totaal nieuw en sterk gepolitiseerd beeld van vrouwen en lesbiennes. In het centrum van deze beweging staan vrouwen, die samen leven, studeren, liefhebben en werken, in een dimensie die ver verwijderd is van het patriërchaat. Radicale feministen beoefenen separatisme, waarbij zij zich niet alleen ideëel maar ook fysiek distantiëren van mannen op alle gebieden, inclusief seksualiteit. Hun motto is: "Feminisme is een theorie, Lesbianisme is een praktijk", waarmee zij verwijzen naar een politiek lesbianisme als afwijzing van mannelijk gezelschap en niet noodzakelijk als seksueel verlangen naar vrouwen. De literatuur die door radicale feministische lesbiennes werd geproduceerd, verschilt dus sterk van die uit het verleden. Dit blijkt uit een van de bekendste en meest vertaalde boeken **Rubyfruit Jungle (1973) van Rita Mae Brown**, waarvan de populariteit vergelijkbaar is met die van **The Well of Loneliness van Radclyffe Hall**. De hoofdpersoon van dit boek is lesbisch en feministisch, en trots op haar kracht en intelligentie. De auteur gebruikt haar ironie om het patriërchaat en homofoben aan te vallen en portretteert de lesbienne als een beduidend beter mens dan welke heteroseksueel ook in het boek. Deze vastberadenheid om lesbiennes in een uitgesproken positief licht te zetten in vergelijking met vroegere beschrijvingen is een teken van herkenning van de latere radicale lesbische literatuur.

In de jaren zeventig en tachtig bloeide de literatuur door en voor lesbische vrouwen, die de maatschappelijke veranderingen van die tijd weerspiegelde.

Een van de meest bijzondere voorbeelden van in Nederland geschreven literatuur is de serie van de in Groningen gesitueerde romans van het collectief **Damesschrijfbrigade DORCAS, Wilde Rozen**. De Damesschrijfbrigade DORCAS bestond uit Marianne Gossije, Margriet ter Steege, Marlite Halbertsma en Hanneke Dantuma. De romancyclus werd gepubliceerd tussen 1979 en 1983, eerst in afzonderlijke boeken: *Wilde Rozen*, *Minna zet door* en *Op eigen wieken*, dat ook *Doortje vindt het geluk* bevatte, en later in 1983 in één enkel boek, *Wilde Rozen*. De cyclus volgt de verhalen van vier generaties Groningse vrouwen uit dezelfde familie, van begin 1900 tot in de jaren zeventig van de vorige eeuw. De persoonlijke

verhalen van deze vrouwen zijn verweven met historische gebeurtenissen die echt hebben plaatsgevonden en

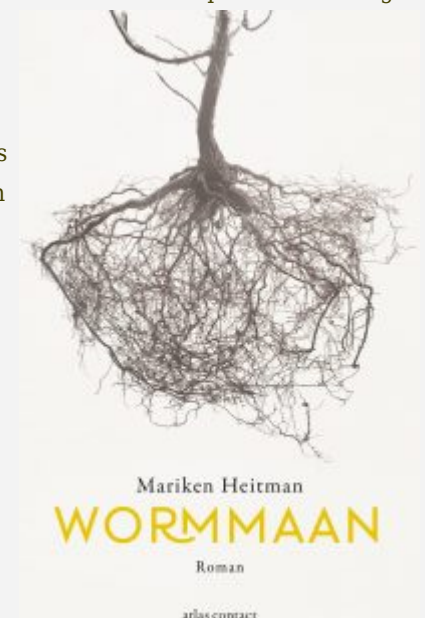
weerspiegelen de veranderende positie van lesbische vrouwen in de Nederlandse en Europese

Andere romans van belang zijn *De schaamte voorbij* (1976) van Anja Meulenbelt, *Tijger, tijger!* (1980) van Doeschka Meijning, *Droomhuid* (1987) van Joanna Werners, *Tropenritme* (1988) van Irene van Mourik en *Verleden Tijd* (1990) van Sjuul Deckwitz.

Terwijl de feministische beweging aan kracht verloor, bleven lesbische auteurs teksten schrijven waarin lesbianisme niet langer het middelpunt van het verhaal was, maar een fundamenteel onderdeel van de identiteit van de auteur of de personages. Lesbische hoofdrolspelers begonnen veelzijdige karakters te worden. Hun seksuele geaardheid was niet langer de focus van het innerlijke conflict. Voorbeelden van dit genre zijn te vinden in de romans van **Jeanette Winterson**, vaak met een historische setting, en **Sarah Waters**, en in andere teksten van auteurs als Doeschka Meijning.

In de afgelopen dertig jaar hebben veel lesbische en biseksuele auteurs een plaats weten te veroveren in de literatuur, niet alleen in de lesbische maar ook in de algemene literatuur. Nieuwe generaties vrouwen hebben hun standpunt in de huidige maatschappij kunnen beschrijven zonder hun seksuele geaardheid of genderidentiteit te hoeven verzwijgen. **Maartje Wortel, Hanna Bervoets, Nina Polak, Mariken Heitman** en **Lieke Marsman** zijn slechts enkele namen van auteurs die vandaag de dag schrijven vanuit het perspectief van vrouwen die van vrouwen houden. De thema's van hun boeken zijn vaak intersectioneel feminisme, angst voor klimaatverandering en kritiek op systemisch racisme. De derde feministische golf van het afgelopen decennium heeft de deur opengezet voor discussies over genderidentiteit en -inclusie en heeft de gemarginaliseerde positie van mensen van kleur onder de aandacht gebracht.

Persoonlijk zie ik een grote, positieve gisting in de hedendaagse lesbische literatuur. De algemene belangstelling voor verhalen over andere ervaringen dan de witte/heteroseksuele/vermogenbrengt de stemmen aan het licht van vrouwelijke auteurs die anders genegeerd zouden worden.

Ik ben ervan overtuigd dat zolang er vrouwen zijn die van vrouwen houden er nieuwe verhalen te vertellen zullen zijn en ik kijk ernaar uit om ze te lezen.

Bronnen en leestips

Faderman, Lillian, *Chloe plus Olivia : an anthology of lesbian literature from the seventeenth century to the present*, New York: Viking, 1994.

Meijer, Maaïke, "De lesbische roman in uitersten", *Lover: driemaandelijks literatuuroverzicht voor de vrouwenbeweging* 2, 1978.

Meijer Maaïke, "Lezen als lesbo. Eigenzinnig interpretatiekader neemt de plaats in van objectieve teksteigenschappen", *Lover: driemaandelijks literatuuroverzicht voor de vrouwenbeweging* 4, 1988.

Meijer Maaïke, *Damesliefde 3.0*, De Groene Amsterdammer, 18 Augustus 2021.

Schutte Xandra, *Damesliefde: de beste lesbische verhalen uit de Nederlandse literatuur*, Amsterdam: Bakker, 1995.

Zimet Jaye, *Strange sisters: the art of lesbian pulp fiction, 1949-1969*, New York, London: Viking Studio, 1999.

Dit is deel 2 van een tweedelige verkenning van Lesbische literatuur en boeken, geïnspireerd op de collectie van de Vrouwenbibliotheek Utrecht. Het staat ook gepubliceerd op onze Utrecht 900 pagina:

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2022/06/01/utrecht-900-jaar/>

Ik ben Gianna Mula en ik ben sinds ongeveer een jaar vrijwilliger bij de Vrouwenbibliotheek in Utrecht. Ik ben van Italiaanse afkomst en ik leer Nederlands via boeken en gesprekken in de Vrouwenbibliotheek. Een van mijn interesses zijn queer boeken die ik in verschillende talen verzamel en met plezier lees.